

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/108/2006

OPINIE O BUDOWIE ELEKTROWNI JĄDROWYCH W POLSCE A ZAGROŻENIA ŚWIATOWYM KRYZYSEM ENERGETYCZNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

W ostatnim czasie w Polsce (podobnie jak w całej Unii Europejskiej i innych krajach świata) toczy się debata nad kwestią bezpieczeństwa energetycznego. Niepokój budzi wzrost cen ropy i gazu oraz rosnące zapotrzebowanie na energię. Nie bez znaczenia pozostają czynniki polityczne oraz zagrożenia klimatyczne dotyczące całego globu. Ponadto już nie tylko ekolodzy zwracają uwagę na przewidywalne wyczerpywanie się paliw kopalnych.

Polska, której energetyka opiera się przede wszystkim na węglu kamiennym i brunatnym oraz na (dostarczanych z zewnątrz) ropie i gazie, również musi poszukiwać alternatywnych rozwiązań – z przyczyn ekonomicznych, politycznych oraz związanych z ochroną środowiska naturalnego. W mediach trwa obecnie dyskusja na temat kierunków, w jakich powinny zmierzać te poszukiwania.

W omawianym badaniu¹ zajęliśmy się zarówno obawami dotyczącymi globalnych skutków kryzysu energetycznego, jak i sposobami przeciwdziałania im. Szczególnie dużo uwagi poświęciliśmy opiniom na temat celowości rozwoju energetyki jądrowej.

OBAWY ZWIĄZANE Z KRYZYSEM ENERGETYCZNYM

Potencjalne skutki globalnego kryzysu energetycznego, takie jak konflikty międzynarodowe, kryzys światowej gospodarki i zanieczyszczenie środowiska, budzą wśród Polaków głównie umiarkowane obawy.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (193) przeprowadzono w dniach 2-5 czerwca 2006 roku na liczącej 1041 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. PROSZĘ POWIEDZIEĆ, JAK BARDZO OBAWIA SIĘ PAN(I) NASTĘPUJĄCYCH WYDARZEŃ ZWIĄZANYCH Z SYTUACJĄ ENERGETYCZNĄ:

– BRAK ENERGII I JEJ WYSOKIE CENY ZAKŁÓCĄ RÓWNOWAGĘ ŚWIATOWEJ GOSPODARKI

- Bardzo się obawiam
- Obawiam się w średnim stopniu
- Obawiam się w niewielkim stopniu
- W ogóle się nie obawiam
- Trudno powiedzieć

– KONKURENCJA W DOSTĘPIE DO ŹRÓDEŁ ENERGII SPOWODUJE WOJNY I KONFLIKTY MIĘDZY PAŃSTWAMI

- Bardzo się obawiam
- Obawiam się w średnim stopniu
- Obawiam się w niewielkim stopniu
- W ogóle się nie obawiam
- Trudno powiedzieć

– PRODUKCJA I KORZYSTANIE Z ENERGII POGORSZĄ STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO, NP. SPOWODUJĄ ZMIANY W KLIMACIE

- Bardzo się obawiam
- Obawiam się w średnim stopniu
- Obawiam się w niewielkim stopniu
- W ogóle się nie obawiam
- Trudno powiedzieć

Jedna piąta badanych (20%) bardzo się obawia, że deficyt i wysokie ceny energii zakłóca równowagę światowej gospodarki. Największa grupa (43%) niepokoi się o to w średnim stopniu, co piąty respondent (21%) – w niewielkim, natomiast 7% w ogóle nie ma takich lęków.

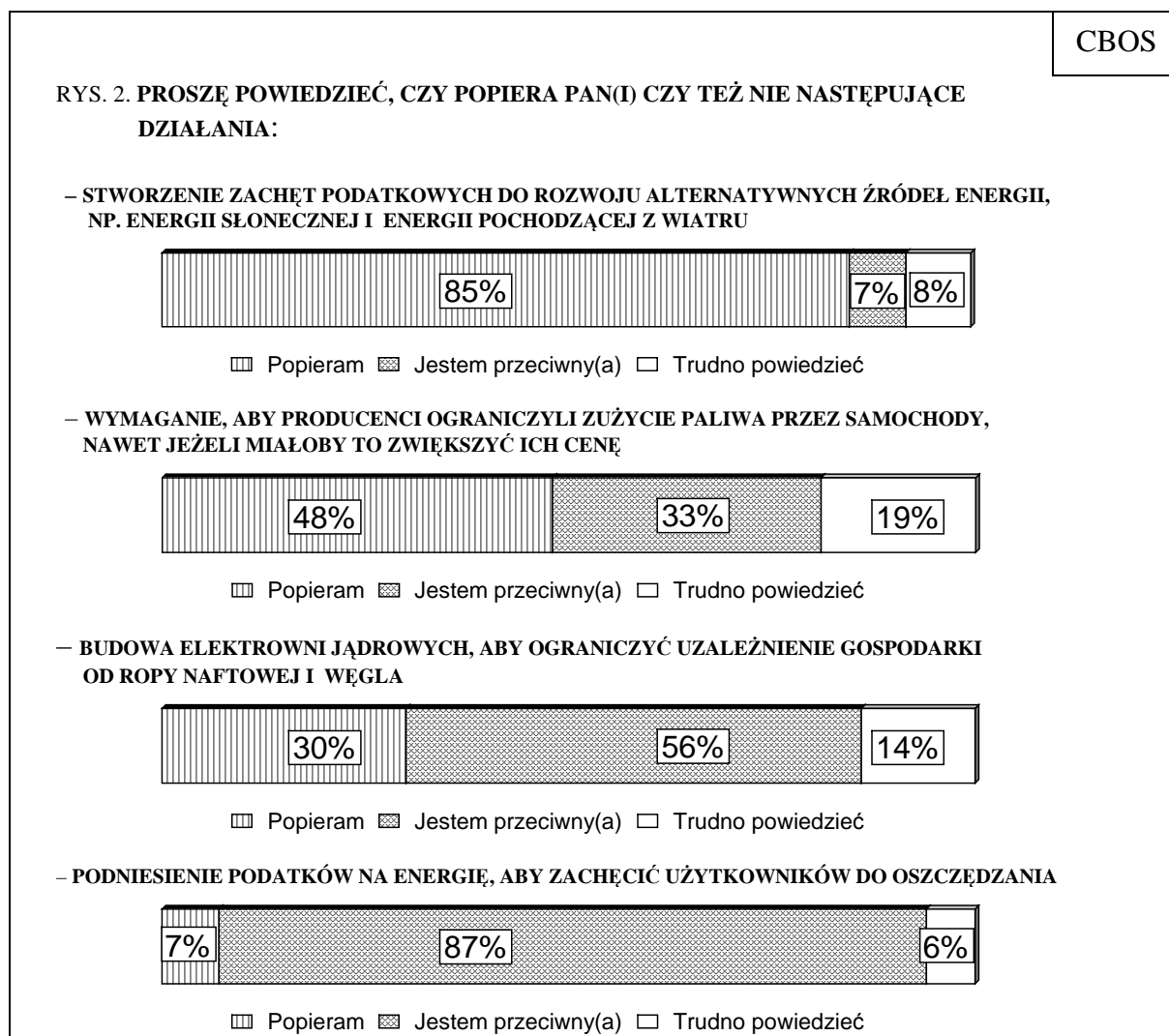
Konkurencja w dostępie do źródeł energii może spowodować wojny i konflikty między państwami. Takiej ewentualności bardzo obawia się 16% ankietowanych, średnio – ponad jedna trzecia (36%), natomiast co czwarty (25%) w niewielkim stopniu. Co dziewiąty (11%) nie ma żadnych obaw.

Pogorszenie stanu środowiska naturalnego (np. zmiany klimatu) wynikające z produkcji energii i korzystania z niej budzi bardzo duże zaniepokojenie u 16% badanych. Największa grupa (41%) wyraża umiarkowane obawy, około jednej czwartej (23%) – niewielkie, a 8% w ogóle się tego nie obawia.

Zauważalny jest związek między obawami co do konfliktów międzynarodowych i kryzysu gospodarczego a wykształceniem badanych. Im lepiej są oni wykształceni, tym rzadziej twierdzą, że obawiają się takich konsekwencji – częściej wybierają odpowiedzi „obawiam się w niewielkim stopniu” i „w ogóle się nie obawiam”.

SPOSOBY WALKI Z KRYZYSEM ENERGETYCZNYM

Deficyt energii można zwalczyć na dwa sposoby: ograniczyć zużycie albo wykorzystywać źródła alternatywne. Polacy popierają rozwiązania niewymagające podniesienia podatków, są też sceptyczni wobec rozwoju energetyki jądrowej.

Zdecydowana większość badanych (85%) opowiada się za stworzeniem zachęt podatkowych do rozwoju alternatywnych źródeł energii, np. energii słonecznej czy też pochodzącej z wiatru, nieliczni (7%) są przeciwni temu pomysłowi. Jednak zachęty tego rodzaju akceptowane byłyby jedynie wtedy, kiedy nie wiązałyby się ze wzrostem podatków. Ich podniesieniu w celu zachęcenia użytkowników energii do jej oszczędzania sprzeciwia się 87% respondentów.

Prawie połowa Polaków (48%) zaakceptowałaby podwyżkę cen samochodów, jeżeli dzięki temu zużywałyby mniej paliwa, jedna trzecia zaś (33%) byłaby temu przeciwna.

Około jednej trzeciej ankietowanych (30%) chciałoby, żeby budowano elektrownie jądrowe, aby ograniczyć uzależnienie gospodarki od ropy naftowej i węgla. Ponad połowa (56%) jest temu przeciwna. Poglądy na tę kwestię w ogromnym stopniu różnicuje płeć badanych: opinie mężczyzn są niemal równo podzielone, zdecydowana większość kobiet zaś to przeciwniczki energetyki jądrowej. Im lepiej wykształceni są badani, tym częściej opowiadają się za jej rozwojem – wśród osób z wyższym wykształceniem grupa zwolenników jest nieznacznie większa niż przeciwników. Mieszkańcy największych miast częściej niż pozostali popierają budowę elektrowni atomowych.

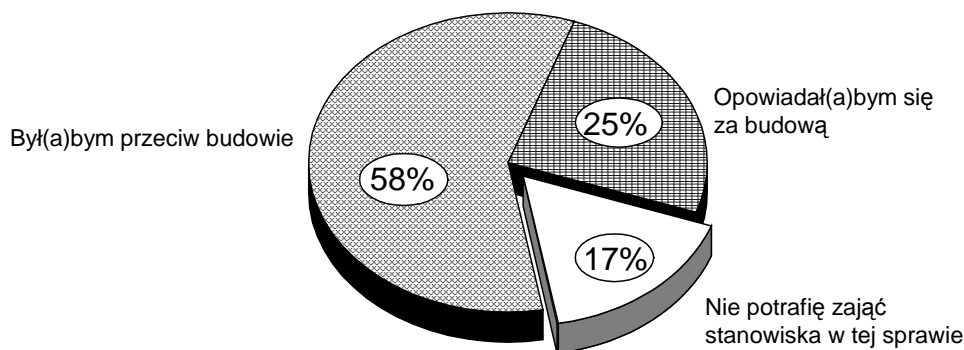
BUDOWA ELEKTROWNI JĄDROWEJ W POLSCE

Jednym z branych pod uwagę przez polski rząd rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo energetyczne kraju jest budowa elektrowni atomowej. Na początku lat dziewięćdziesiątych ze względu na protesty społeczne zarzucony został projekt budowy takiej elektrowni w Żarnowcu. Niewątpliwie duże znaczenie miała świeża wówczas pamięć o awarii reaktora w Czarnobylu. Postanowiliśmy sprawdzić, czy obecnie polska opinia publiczna byłaby bardziej niż pod koniec lat osiemdziesiątych przychylna powstaniu w naszym kraju elektrowni jądrowej.

Jak wynika z tegorocznych badań, ogólny rozwój energetyki atomowej w celu ograniczenia uzależnienia gospodarki od ropy i węgla popiera 30% Polaków. Stopień akceptacji jednak maleje, jeśli pytamy o budowę elektrowni jądrowej w Polsce.

Obecnie ponad połowa społeczeństwa (58%) sprzeciwiłaby się budowie elektrowni atomowej w naszym kraju, a zaakceptowałaby ją jedna czwarta (25%).

RYS. 3. BUDOWA ELEKTROWNI JĄDROWYCH MA SWOICH ZWOLENNIKÓW I PRZECIWNIKÓW. GDYBY POPROSZONO PANA(IA) O ZAJĘCIE JEDNOZNACZNEGO STANOWISKA W SPRAWIE BUDOWY TAKICH ELEKTROWNI W NASZYM KRAJU, TO CZY BYŁ(A)BY PAN(I) ZA CZY TEŻ PRZECIW?

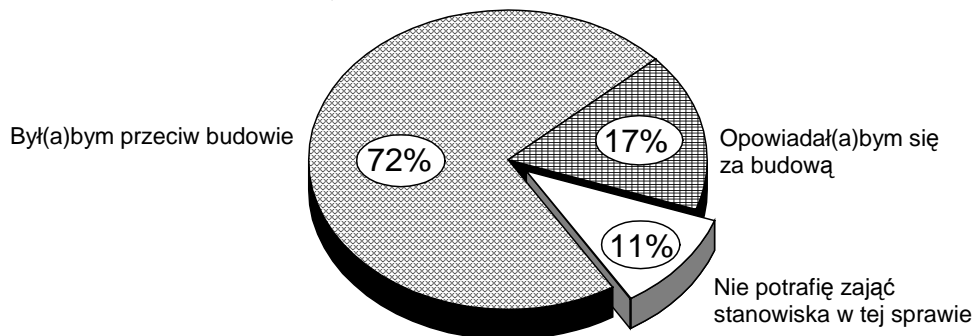
W porównaniu z rokiem 1989, kiedy to ostatnio badaliśmy stosunek do budowy elektrowni atomowych w naszym kraju, liczba przeciwników wzrosła z 46% do 58% ogółu badanych, a liczba zwolenników zwiększyła się z 20% do 25%. Obecnie brak zdecydowania w tej kwestii wykazuje tylko co szósty Polak (17%).

Tabela 1

Budowa elektrowni jądrowych ma swoich zwolenników i przeciwników. Gdyby poproszono Pana(ia) o zajęcie jednoznacznego stanowiska w sprawie budowy takich elektrowni w naszym kraju, to czy był(a)by Pan(i) za czy też przeciw?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI 1987	XI 1989	VI 2006
	w procentach		
Opowiadał(a)bym się za budową	30	20	25
Był(a)bym przeciw budowie	39	46	58
Nie potrafię zająć stanowiska w tej sprawie	31	34	17

Badani wykazują się jeszcze większym zdecydowaniem odpowiadając na pytanie, czy zgodziliby się na budowę elektrowni jądrowej w okolicy ich miejsca zamieszkania – tylko co dziewiąty (11%) nie potrafi zająć stanowiska w tej sprawie. Rośnie natomiast liczba przeciwników takiej inwestycji, sięgając prawie trzech czwartych ogółu (72%), a liczba zwolenników spada do jednej szóstej (17%).

RYS. 4. GDYBY ELEKTROWNIA ATOMOWA MIAŁA POWSTAĆ W OKOLICY PANA(I) MIEJSCA ZAMIESZKANIA, TO CZY BYŁ(A)BY PAN(I) ZA CZY TEŻ PRZECIWIW?

Podobnie jak w przypadku badań z lat osiemdziesiątych, zwolennikami budowy elektrowni jądrowej w Polsce znacznie częściej są mężczyźni niż kobiety. Akceptacja takiej inwestycji rośnie również wraz z poziomem wykształcenia badanych oraz oceną ich własnej sytuacji materialnej. Ponadto odsetek zwolenników jest zdecydowanie wyższy od przeciętnego wśród osób mieszkających w największych miastach (powyżej 500 tysięcy ludności), a odsetek przeciwników – wśród mieszkańców wsi i najmniejszych miast. Wymienione tendencje są tak samo wyraźne w przypadku pytania o akceptację budowy elektrowni atomowej w pobliżu miejsca zamieszkania badanych (patrz tabele aneksowe).

Osoby, które mają wyrobioną opinię na temat budowy elektrowni jądrowej w Polsce, poprosiliśmy o uzasadnienie swojego stanowiska. Odpowiadając na pytanie otwarte respondenci sami formułowali odpowiedzi, które następnie pogrupowaliśmy według klucza znaczeniowego.

POWODY POPARCIA DLA BUDOWY ELEKTROWNI ATOMOWYCH

Najczęściej wymienianym argumentem przemawiającym za budową elektrowni jądrowych w Polsce jest możliwość uzyskania stosunkowo **taniej energii** (tego zdania jest 43% osób akceptujących ich budowę w naszym kraju, czyli 10% ogółu badanych). Prawie co czwarty zwolennik elektrowni jądrowych (23%, tj. 6% ogółu) uważa, że ten sposób pozyskiwania **energii mniej szkodzi środowisku naturalnemu** niż na przykład dominujące w Polsce elektrownie węglowe. Ponadto relatywnie często powoływano się na **potrzeby**

energetyczne kraju (18% osób popierających energetykę jądrową, tj. 4,5% ogółu), przy czym dość wyraźnie oddzielano je od argumentu, jakim jest **wyczerpywanie się surowców**, takich jak ropa czy gaz, co z kolei zauważa 10% zwolenników budowy elektrowni (2,5% ogółu).

Tabela 2

Dlaczego opowiedział(a)by się Pan(i) za budową elektrowni jądrowych w Polsce?	Zwolennicy budowy elektrowni (N=251)	Ogół badanych
Względy ekonomiczne - tanie źródło energii	43%	10%
Ochrona środowiska naturalnego - ekologiczne źródło energii	23%	6%
Trudności energetyczne, potrzeby energetyczne	18%	4,5%
Bezpieczeństwo - bezawaryjne rozwiązania	14%	3,5%
Wyczerpywanie się surowców nieodnawialnych - ropy, gazu, węgla	10%	2,5%
Wymóg nowoczesności i postępu technicznego - cały świat buduje elektrownie atomowe	10%	2,5%
Niezależność od innych krajów, brak obaw o prąd	5%	1,5%
Zmniejszenie bezrobocia, nowe miejsca pracy	3%	1%
Akceptacja uzależniona od zapewnienia bezpieczeństwa ludziom	1%	(poniżej 1%)
Akceptacja bez przekonania - nie ma innego wyjścia, wyższa konieczność	1%	(poniżej 1%)
Odpowiedzi ogólne - dobre źródło energii	2%	(poniżej 1%)
Inne przyczyny akceptacji	2%	(poniżej 1%)

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić kilka uzasadnień

Ważnym argumentem, który do 1989 roku w ogóle nie był wymieniany, a obecnie przytacza go 14% zwolenników wykorzystania energii atomowej, czyli 3,5% ogółu, jest **bezpieczeństwo**, bezawaryjność technologii stosowanych w energetyce jądrowej. Niemal równie częstym uzasadnieniem jest wymóg nowoczesności i postępu technicznego. Pojawiły się również - niewystępujące wcześniej - takie argumenty, jak możliwość **uniezależnienia się od innych krajów** oraz powstanie **nowych miejsc pracy** (wymienia je odpowiednio 5% i 3% zwolenników budowy elektrowni).

Tabela 3

Uzasadnienia akceptacji budowy elektrowni jądrowej w Polsce	Odpowiedzi zwolenników budowy elektrowni jądrowych		
	XI 1987 (N=438)	XI 1989 (N=296)	VI 2006 (N=251)
	w procentach		
Względy ekonomiczne - tanie źródło energii	25	17	43
Trudności energetyczne, potrzeby energetyczne, wyczerpywanie się surowców nieodnawialnych	59	54	28
Ochrona środowiska naturalnego - ekologiczne źródło energii	12	6	23
Bezpieczeństwo - bezawaryjne rozwiązania	-	-	14
Wymóg nowoczesności i postępu technicznego - cały świat buduje elektrownie atomowe	25	20	10
Niezależność od innych krajów, brak obaw o prąd	-	-	5
Zmniejszenie bezrobocia, nowe miejsca pracy	-	-	3
Akceptacja uzależniona od zapewnienia bezpieczeństwa ludziom	13	8	1
Akceptacja bez przekonania - nie ma innego wyjścia, wyższa konieczność	-	7*	1

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić kilka uzasadnień

* W 1989 roku dodatkowym argumentem było to, że „już zbyt dużo zainwestowano, wydano pieniędzy”, co bezpośrednio dotyczyło rozpoczętej budowy w Żarnowcu

Niewielkie grupy ankietowanych akceptują budowę elektrowni jądrowej, ale bez przekonania – jako coś, co i tak musi nastąpić, bądź uzależniają swoją akceptację od zapewnienia ludziom bezpieczeństwa, np. przez zastosowanie najnowszych technologii i rzetelność budowy.

W porównaniu z drugą połową lat osiemdziesiątych uzasadnienia zwolenników budowy elektrowni jądrowej uległy znaczącym zmianom. Wówczas najważniejszym argumentem były trudności energetyczne kraju, spowodowane między innymi odczuwalnym brakiem węgla. Na drugim miejscu wymieniano konieczność podążania za postępem technicznym i dorównania innym krajom, a na trzecim – względy ekonomiczne.

Obecnie zwolennicy budowy elektrowni jądrowych znacznie częściej niż w latach osiemdziesiątych podają uzasadnienia ekonomiczne oraz dotyczące ochrony środowiska, a rzadziej - wymogów nowoczesności. Ufają też, że elektrownie te mogą być bezpieczne i działać bez awarii.

POWODY SPRZECIWU WOBEC BUDOWY ELEKTROWNI JĄDROWYCH

Zdecydowana większość przeciwników budowy elektrowni jądrowych w Polsce (69%, tj. 40% ogółu badanych) wskazuje na różnorodne **negatywne zjawiska** wywołane energią jądrową lub eksploatacją elektrowni jądrowych. Najczęściej obawy budzi ewentualność **awarii** elektrowni, niebezpieczeństwo **wybuchu** jądrowego. Możliwość taką wymienia blisko jedna trzecia wyrażających obawy (30%, czyli 17% ogółu). Dodatkowo sporo osób ma ciągle skojarzenia z **katastrofą w Czarnobylu**. Pozostali respondenci należący do tej grupy wskazują na zagrożenia **życia i zdrowia ludzi**, nie precyzując, czy miałyby one być efektem awarii czy też normalnej eksploatacji elektrowni (osoby te są przekonane, że energia jądrowa wywołuje choroby, a nawet – że może przynieść „zagładę ludzkości”), oraz na **zagrożenie środowiska naturalnego** – niektórzy sądzą, że energia atomowa „niszczy życie na Ziemi”.

Energia jądrowa często wywołuje irracjonalny lęk. **Nieokreślone zagrożenie**, strach, niepokój, niechęć wyraża 22% przeciwników budowy elektrowni atomowych, czyli 13% ogółu badanych. Niektórzy wyrażają sprzeciw bezrefleksyjny: odpowiadają, że „nie chcą i już” lub „nie ufają takim rzeczom”. Choć osoby udzielające takich odpowiedzi nie potrafią uzasadnić swojego nastawienia, ich negatywny stosunek do energii atomowej często wzbudza silne emocje.

Możliwość uzyskania **energii elektrycznej z innych źródeł**, takich jak energia wodna czy słoneczna, jest argumentem dla 5% respondentów niechętnych rozwojowi energetyki jądrowej (3% ogółu).

O braku **możliwości technicznych** – możliwym braku zabezpieczeń, niedostatku fachowców, braku zaufania do osób budujących i projektujących elektrownie, a także o kłopotach ze składowaniem odpadów radioaktywnych – mówi 4% przeciwników budowy elektrowni jądrowych (2% ogółu).

Nieliczni (4% przeciwników energetyki jądrowej, tj. 2% ogółu) uważają, że Polska **nie potrzebuje** więcej energii; według nich „trzeba oszczędzać tę energię, którą mamy”, a elektrownie atomowe są zbyteczne, bo „moc istniejących elektrowni nam wystarczy”.

Czynniki gospodarcze to stosunkowo rzadko wymieniany powód sprzeciwu. Osoby, które zaliczyliśmy do tej grupy, obawiają się takich konsekwencji, jak zamykanie kopalni węgla, bądź sądzą, że „Polski na to nie stać” lub uważają, że zwiększy to ceny energii.

Pozostałe powody, np. **brak odpowiedniej lokalizacji**, wymieniano sporadycznie. Niewielka grupa respondentów sądzi, że ewentualna budowa elektrowni pogorszy sytuację Polski na arenie międzynarodowej: może być źródłem **konfliktów międzynarodowych** („mielibyśmy wrogów wśród innych państw”) albo celem **ataków terrorystycznych**.

Tabela 4

Dlaczego był(a)by Pan(i) przeciw budowie elektrowni jądrowych w Polsce?	Przeciwnicy budowy elektrowni jądrowych w Polsce (N=604)	Ogół badanych
Negatywne zjawiska wywołane energią jądrową lub eksploatacją elektrowni jądrowych	69%	40%
w tym:		
– obawa przed skutkami awarii elektrowni jądrowych	30%	17%
– skojarzenia z awarią w Czarnobylu	13%	7%
– zagrożenie życia i zdrowia ludzi	26%	15%
– zagrożenie środowiska naturalnego	22%	13%
Nieokreślone zagrożenie, strach, niepokój, niechęć	22%	13%
Możliwość uzyskania energii elektrycznej z innych źródeł	5%	3%
Brak możliwości technicznych	4%	2%
Brak potrzeby	4%	2%
Czynniki gospodarcze: zamykanie kopalni węgla, brak pieniędzy	1%	(poniżej 1%)
Zamieszkiwanie w okolicy potencjalnej budowy, brak odpowiedniej lokalizacji	0,5%	(poniżej 0,5%)
Obawa przed atakami terrorystycznymi	0,5%	(poniżej 0,5%)
Budowa może być źródłem konfliktów międzynarodowych	0,5%	(poniżej 0,5%)
Inne powody sprzeciwu	1%	(poniżej 1%)

Główne powody sprzeciwu wobec budowy elektrowni jądrowych wymieniane w latach osiemdziesiątych XX wieku i obecnie niewiele się zmieniły. Zarówno wtedy, jak i teraz dominują obawy o skutki awarii, a także strach przed następstwami promieniowania dla ludzi i środowiska naturalnego. W 1987 roku najczęściej mówiono o awarii elektrowni w Czarnobylu (badanie realizowaliśmy półtora roku po tej katastrofie). Później nieco rzadziej wspomniano wprost o tej tragedii, jednak można przypuszczać, że wydarzenie to miało decydujący wpływ na stosunek do energetyki jądrowej – na to, że elektrownia najczęściej postrzegana jest jako zagrożenie.

Nie zmieniła się istotnie liczba osób uważających, że energia jądrowa stanowi zagrożenie zdrowia i życia ludzi, a także środowiska naturalnego. Przekonania te okazują się bardzo trwałe.

Obecnie kilkakrotnie częściej niż pod koniec lat osiemdziesiątych XX wieku energia jądrowa budzi nieokreślony bądź nieuzasadniony strach lub niechęć. Być może części osób łatwiej było wtedy znaleźć racjonalne uzasadnienie, obecnie zaś brak oczywistych, wyraźnych powodów sprzeciwu, co jednak nie zmniejsza jego skali.

Rzadziej niż kilkanaście lat temu wyrażano sceptycyzm co do technicznych możliwości budowy elektrowni jądrowej, nieufność do fachowców i konstruktorów itp. Nie jest to jednak zaskakujące, jeżeli wziąć pod uwagę poprawę standardu bezpieczeństwa w przemyśle. Zanotowaliśmy także spadek znaczenia czynników gospodarczych.

Tabela 5

Powody sprzeciwu wobec budowy elektrowni jądrowych	Odpowiedzi przeciwników budowy elektrowni jądrowych		
	XI 1987 (N=583)	XI 1989 (N=658)	VI 2006 (N=604)
	w procentach		
Obawa przed skutkami awarii elektrowni jądrowych	20	20	30
Skojarzenia z awarią w Czarnobylu	32	25	13
Zagrożenie życia i zdrowia ludzi	28	22	26
Zagrożenie środowiska naturalnego	21	19	22
Nieokreślone zagrożenie, strach, niepokój, niechęć	3	3	22
Możliwość uzyskania energii elektrycznej z innych źródeł	7	8	5
Brak możliwości technicznych	9	7	4
Brak potrzeby	0	1	4
Czynniki gospodarcze: zamykanie kopalni węgla, brak pieniędzy	8	9	1
Zamieszkiwanie w okolicy potencjalnej budowy, brak odpowiedniej lokalizacji	2	3	0,5
Obawa przed atakami terrorystycznymi	-	-	0,5
Budowa może być źródłem konfliktów międzynarodowych	-	-	0,5
Odmienne tendencje światowe	1	1	0
Inne powody sprzeciwu	-	-	1

Następstwa kryzysu energetycznego nie wzbudzają w polskim społeczeństwie nadmiernych obaw. Globalne zagrożenia związane z deficytem energii budzą wprawdzie niepokój, ale nie jest on zbyt wielki. Polacy akceptują takie sposoby ograniczenia konsumpcji energii, które nie będą wiązały się z podwyżkami podatków. Godzą się na ograniczenie zużycia paliwa przez samochody, nawet jeżeli oznaczałoby to podwyżkę ich ceny (zrekompensowaną jednak niższymi kosztami eksploatacji).

W ciągu ostatnich siedemnastu lat nastawienie do produkcji i wykorzystania energii jądrowej zmieniło się niewiele. Polacy są i byli sceptyczni, a niechęć wyrażana jest obecnie częściej niż dawniej. Niewiele zmieniły się również argumenty, jakimi przeciwnicy uzasadniają swoje stanowisko: boją się awarii elektrowni atomowych lub uważają, że ich eksploatacja jest szkodliwa dla ludzi bądź środowiska naturalnego. Zmianie uległy natomiast argumenty zwolenników budowy elektrowni. Częściej niż dotychczas mówią oni o korzyściach ekonomicznych, częściej też podkreślają, że elektrownia atomowa jest czystym źródłem energii.

Opracowali:

Joanna LEWANDOWSKA

Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Proszę powiedzieć, czy popiera Pan(i) czy też nie **stworzenie zachęt podatkowych dla rozwoju alternatywnych źródeł energii, np. energii słonecznej i energii pochodzącej z wiatru?**

(%)

	Popieram	Jestem przeciwny (a)	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	85	7	8	1040
Płeć				
Mężczyźni	88	6	5	497
Kobiety	82	8	10	543
Wiek				
18-24 lat	92	5	3	145
25-34	85	9	6	186
35-44	87	9	4	156
45-54	87	7	6	216
55-64	89	3	8	134
65 lat i więcej	72	8	19	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	80	10	10	387
Miasto do 20 tys.	83	9	8	143
20-100 tys.	86	8	6	205
101-500 tys.	87	4	9	189
501 tys. i więcej mieszk.	97	1	2	116
Wykształcenie				
Podstawowe	73	9	18	302
Zasadnicze zawodowe	85	10	6	270
Średnie	93	4	3	358
Wyższe	91	5	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	94	2	4	58
Prac. umysł. niż. szczebla	95	4	1	98
Pracownicy fiz.- umysł.	88	7	5	89
Robotnicy wykwalifikowani	87	12	1	92
Robotnicy niewykwalifik.	88	7	5	45
Rolnicy	88	5	7	55
Pracujący na własny rach.	94	6	0	32
Bierni zawodowo				
Renciści	81	8	11	95
Emeryci	77	6	17	246
Uczniowie i studenci	94	3	4	64
Bezrobotni	79	9	12	122
Gospodynie domowe i inni	83	17	0	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	93	4	3	162
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	85	12	2	66
sekt. pryw. poza rolnict.	91	7	1	188
prywatnym gosp. rolnym	88	5	7	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	81	10	9	106
301-500	87	6	7	147
501-900	85	7	8	240
901-1200	89	6	4	104
Powyżej 1200 zł	92	5	3	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	81	7	12	295
Średnie	87	6	8	460
Dobre	86	10	4	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	76	9	15	78
Raz w tygodniu	84	7	9	516
1-2 razy w miesiącu	86	5	9	157
Kilka razy w roku	89	8	3	189
W ogóle nie uczestniczy	87	7	6	98
Poglądy polityczne				
Lewica	93	6	1	148
Centrum	88	8	4	305
Prawica	93	4	3	296
Trudno powiedzieć	68	10	21	288

Tabela 2. Proszę powiedzieć, czy popiera Pan(i) czy też nie **wymaganie, aby producenci ograniczyli zużycie paliwa przez samochody, nawet jeżeli miałyby to zwiększyć ich cenę?**

(%)

	Popieram	Jestem przeciwny (a)	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	33	19	1040
Płeć				
Mężczyźni	53	34	14	497
Kobiety	45	32	24	543
Wiek				
18-24 lat	51	38	11	145
25-34	42	43	15	186
35-44	51	34	15	156
45-54	51	33	16	216
55-64	51	29	20	134
65 lat i więcej	46	20	34	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	47	32	21	387
Miasto do 20 tys.	45	33	22	143
20-100 tys.	44	38	18	205
101-500 tys.	52	31	17	189
501 tys.i więcej mieszk.	59	29	13	116
Wykształcenie				
Podstawowe	40	27	33	302
Zasadnicze zawodowe	52	34	14	270
Średnie	51	36	13	358
Wyższe	54	37	9	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	64	28	8	58
Prac.umysł.niż.szczebła	46	41	13	98
Pracownicy fiz.- umysł.	53	38	9	89
Robotnicy wykwalifikowani	43	43	13	92
Robotnicy niewykwalifik.	43	35	23	45
Rolnicy	48	27	24	55
Pracujący na własny rach.	55	32	13	32
Bierni zawodowo				
Renciści	42	35	24	95
Emeryci	48	22	30	246
Uczniowie i studenci	47	43	10	64
Bezrobotni	51	31	18	122
Gospodynie domowe i inni	48	36	16	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	47	40	13	162
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	50	39	11	66
sekt. pryw. poza rolnict.	54	33	12	188
prywatnym gosp. rolnym	51	27	22	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	37	40	22	106
301-500	49	31	21	147
501-900	48	34	19	240
901-1200	66	21	13	104
Powyżej 1200 zł	51	37	12	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	26	26	295
Średnie	45	37	18	460
Dobre	54	33	13	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	54	23	23	78
Raz w tygodniu	50	31	20	516
1-2 razy w miesiącu	44	34	21	157
Kilka razy w roku	44	41	15	189
W ogóle nie uczestniczy	53	33	15	98
Poglądy polityczne				
Lewica	52	32	16	148
Centrum	53	33	14	305
Prawica	55	32	12	296
Trudno powiedzieć	34	34	32	288

Tabela 3. Proszę powiedzieć, czy popiera Pan(i) czy też nie **podniesienie** podatków na energię, aby zachęcić użytkowników do oszczędzania?

(%)

	Popieram	Jestem przeciwny (a)	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	87	6	1039
Płeć				
Mężczyźni	8	88	4	497
Kobiety	7	87	6	542
Wiek				
18-24 lat	7	89	3	145
25-34	10	86	4	186
35-44	8	87	4	156
45-54	5	92	3	215
55-64	8	89	2	134
65 lat i więcej	5	81	14	203
Miejsce zamieszkania				
Wies	8	85	7	387
Miasto do 20 tys.	5	88	6	143
20-100 tys.	8	89	4	205
101-500 tys.	7	88	5	189
501 tys.i więcej mieszk.	6	92	2	115
Wykształcenie				
Podstawowe	4	84	12	302
Zasadnicze zawodowe	9	87	4	270
Średnie	7	91	2	357
Wyższe	10	87	2	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	13	84	3	58
Prac.umysł.niż.szczebla	3	96	1	98
Pracownicy fiz.- umysł.	15	84	1	89
Robotnicy wykwalifikowani	8	90	2	92
Robotnicy niewykwalifik.	3	95	2	45
Rolnicy	14	81	4	55
Pracujący na własny rach.	5	93	2	32
Bierni zawodowo				
Renciści	6	86	8	95
Emeryci	6	83	11	246
Uczniowie i studenci	8	86	6	64
Bezrobotni	5	88	7	121
Gospodynie domowe i inni	0	99	1	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	9	90	2	162
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	13	87	0	66
sekt. pryw. poza rolnict.	8	90	2	188
prywatnym gosp. rolnym	13	83	4	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	5	89	6	105
301-500	5	90	5	147
501-900	8	86	6	240
901-1200	11	87	2	104
Powyżej 1200 zł	7	91	1	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	5	86	9	294
Średnie	7	89	4	460
Dobre	10	87	4	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	5	84	11	78
Raz w tygodniu	7	88	5	516
1-2 razy w miesiącu	8	85	7	156
Kilka razy w roku	8	87	4	189
W ogóle nie uczestniczy	7	92	1	98
Poglądy polityczne				
Lewica	8	91	2	148
Centrum	6	92	1	304
Prawica	7	90	3	296
Trudno powiedzieć	7	79	14	288

Tabela 4. Budowa elektrowni jądrowych ma swoich zwolenników i przeciwników. Gdyby poproszono Pana(ia) o zajęcie jednoznacznego stanowiska w sprawie budowy takich elektrowni w naszym kraju, to czy był(a)by Pan(i) za czy też przeciw? 1 - Opowiadał(a)bym się za budową; 2 - Był(a)bym przeciw budowie; 3 - Nie potrafię zająć stanowiska w tej sprawie

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	25	58	17	1040
Płeć				
Mężczyźni	37	47	15	496
Kobiety	13	68	19	544
Wiek				
18-24 lat	25	62	14	144
25-34	29	51	20	187
35-44	24	59	17	156
45-54	25	62	13	216
55-64	31	59	9	134
65 lat i więcej	15	57	28	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	20	64	17	389
Miasto do 20 tys.	19	63	19	143
20-100 tys.	27	49	23	205
101-500 tys.	24	59	17	188
501 tys.i więcej mieszk.	43	49	8	116
Wykształcenie				
Podstawowe	16	63	21	302
Zasadnicze zawodowe	22	59	19	271
Średnie	28	58	14	358
Wyższe	42	45	13	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	42	46	13	58
Prac.umysł.niż.szczebla	26	63	11	99
Pracownicy fiz.- umysł.	34	47	19	89
Robotnicy wykwalifikowani	31	55	14	92
Robotnicy niewykwalifik.	27	53	20	45
Rolnicy	23	69	8	55
Pracujący na własny rach.	15	56	29	32
Bierni zawodowo				
Renciści	21	60	19	95
Emeryci	18	58	24	246
Uczniowie i studenci	35	53	12	63
Bezrobotni	19	65	16	122
Gospodynie domowe i inni	16	73	10	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	27	60	13	163
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	31	51	18	67
sekt. pryw. poza rolnict.	33	49	17	188
prywatnym gosp. rolnym	20	72	8	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	20	60	20	106
301-500	23	63	14	148
501-900	23	61	16	239
901-1200	32	51	18	104
Powyżej 1200 zł	39	47	15	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	58	21	295
Średnie	24	60	16	462
Dobre	27	56	17	283
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	10	67	23	78
Raz w tygodniu	20	65	15	516
1-2 razy w miesiącu	26	54	20	158
Kilka razy w roku	34	48	18	189
W ogóle nie uczestniczy	38	44	18	98
Poglądy polityczne				
Lewica	36	55	9	148
Centrum	26	60	14	305
Prawica	31	55	14	295
Trudno powiedzieć	11	60	29	289

Tabela 5. Gdyby elektrownia atomowa miała powstać w okolicy Pana(i) miejsca zamieszkania, to czy był(a)by Pan(i) za czy też przeciw tej decyzji? 1 - Opowiadał(a)bym się za budową; 2 - Był(a)bym przeciw budowie; 3 - Nie potrafię zająć stanowiska w tej sprawie

	(%)			Liczba osób
	1	2	3	
Ogółem	17	72	11	1040
Płeć				
Mężczyźni	27	61	12	497
Kobiety	8	82	10	543
Wiek				
18-24 lat	15	76	9	145
25-34	19	68	14	187
35-44	19	71	11	156
45-54	15	77	8	216
55-64	25	66	10	134
65 lat i więcej	13	74	14	203
Miejsce zamieszkania				
Wieś	10	79	10	388
Miasto do 20 tys.	15	77	8	143
20-100 tys.	21	67	12	205
101-500 tys.	22	67	11	189
501 tys.i więcej mieszk.	26	60	14	116
Wykształcenie				
Podstawowe	12	76	12	302
Zasadnicze zawodowe	13	76	11	270
Średnie	20	72	9	358
Wyższe	32	55	14	110
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	47	17	58
Prac.umysł.niż.szczebla	16	73	11	99
Pracownicy fiz.- umysł.	23	70	7	89
Robotnicy wykwalifikowani	23	67	11	92
Robotnicy niewykwalifik.	17	73	10	45
Rolnicy	13	77	10	55
Pracujący na własny rach.	11	79	11	32
Bierni zawodowo				
Renciści	13	77	11	95
Emeryci	14	73	12	246
Uczniowie i studenci	25	65	9	64
Bezrobotni	11	78	10	122
Gospodynie domowe i inni	11	82	7	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	20	72	8	163
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	22	67	11	66
sekt. pryw. poza rolnict.	23	64	13	188
prywatnym gosp. rolnym	10	80	10	54
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	17	71	12	106
301-500	14	78	8	148
501-900	15	77	8	240
901-1200	29	65	6	104
Powyżej 1200 zł	22	58	20	88
Ocena własnych war. mater.				
Złe	14	73	12	295
Średnie	17	72	11	461
Dobre	20	71	9	284
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	8	79	13	78
Raz w tygodniu	14	77	9	517
1-2 razy w miesiącu	15	72	13	157
Kilka razy w roku	25	62	12	189
W ogóle nie uczestniczy	30	58	12	98
Poglądy polityczne				
Lewica	27	64	8	148
Centrum	16	74	10	305
Prawica	23	69	8	296
Trudno powiedzieć	7	77	16	288